

A BÁNSÁGI MAGYARSÁG HÚSZ ÉVE ROMÁNIÁBAN

1918—1938.

IRTA

JAKABFFY ELEMÉR ÉS PÁLL GYÖRGY

A „STUDIUM” KIADÁSA, BUDAPEST, 1939

EZT A KÖNYVET AZOKNAK AJÁNLOM,
AKIK MÉLTÓNAK ÍTÉLTEK ARRA, HOGY
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÜLSŐ TAGJA LEGYEK

JAKABFFY ELEMÉR

Húsz esztendeje, hogy a Bánság magyarsága az anyaországtól elkülönítetten, új államhatalom alá jutott.

Azon a területen, amelyen a honfoglalás óta a lakosság jelentékeny többségének ajkán csak magyar szó hangzott mindaddig, amíg a török terjeszkedés el nem némitja, ahol 1867-től egy félszázadon át a magyarság az államhatalom gyakorlásában ismét vezetőserephez jutott; 1918. év végétől politikailag is népkisebbségi sorsba került.

Európa-szerte a népkisebbségi sorsba-jutás velejárója: a társadalom átalakulása, kulturális és gazdasági veszteségek, új kezdések és ezekben eredmények és gyakrabban eredménytelenségek.

Mi, akik ennek a húsz esztendőnek küzdelmeiben, alkotásaiban és sikertelenségeinek lehangoló hatásában részt vettünk, úgy érezzük: a kisebbségi élet gazdag tapasztalataival, tárgyilagos beszámolót készíthetünk mindezekről és odaállíthatjuk megállapításainkat és adatgyűjtésünket nemcsak az olvasó, de a történetíró elé is.

Az 1920. június 4-ikén aláírt trianoni békeszerződés csak nemzetközijogilag ismerte el azt, ami 1918 végétől 1919 nyaráig már tényleg megtörtént, az új államhatalmak keletkezését és berendezkedését a bánsági részeken. Ez a szerződés a Tisza-Maros szögét három részre tagolta. Észak-nyugati csücskét meghagyta Magyarországnak, területe többi részét egy északnyugatról dél-keletnek tartó határvonallal szelte ketté, amely Makóval szemben indul és Zombolya közelében tart Versec-Báziás felé. Az e vonaltól keletre eső rész jutott Romániának és így ez az a terület, amelynek magyar népkisebbségéről számot adunk.

Beszámolónkat két részre tagoljuk. Az elsőben az átalakulás jelenségeit mutatjuk be 1920 végéig, a másodikban népkisebbségi életünk szervezeteit, értékeit, szellemi és anyagi erejét, alkotásait és veszteségeit.

Az első rész befejezéséül az 1920. év decemberében megtartott román népszámlálás adatait hasonlítjuk össze az 1910. évi magyar adataival, hogy így népmozgalmi vonatkozásokban az átalakulás számszerű megállapításait is érzékeltethessük.

Lehet, hogy olvasóink közül talán többen kifogásolják majd azt a hűvös, nyugodt hangot, amellyel csalódásainkat és veszteségeinket előadjuk. Kérjük, értsék meg: célunk nem a sebek feltépése, a panaszkodás vagy vádaskodás, hanem a tények egyszerű lerögzítése.

Annak ellenére, hogy mindketten az elmúlt két évtized alatt magyar kisebbségi életünk előterében állottunk és a bánási magyar népre vonatkozó adatgyűjtés is feladatunkhoz tartozott, a mű teljességéhez szükséges összes adatok rendelkezésünkre nem állottak és így támogatást kellett kérnünk olyanoktól is, akik az egyes jelenségeket, ügyköröket pontosabban ismerik. Nekik, névszerint: Aczél Oszkár dr. (Temesvár), Argay György (Temesvár), Bechnitz Sándor dr. (Temesvár), Debreczeni István (Temesvár), Drechsler Miksa dr. (Temesvár), Engel-Endre Károly (Temesvár), Folba János (Budapest), Fodor József (Temesvár), Gábor Dezső dr. (Temesvár), Horváth Antal (Temesvár), Keresztes József (Resicabánya), Kriván Gyula dr. (Temesvár), id. Kubán Endre (Temesvár), Litsek Zoltán dr. (Lugos), Márton Albert dr. (Budapest), Martzy Mihály (Temesvár), Mesterházy-Nagy Gyula (Temesvár), Molnár Gyula dr. (Temesvár), Nemes Elemér (Lugos), Osztóics Zsigmond (Semplak), Pogány László (Temesvár), Rudas Jenő (Temesvár), Roth Ottó dr. (Temesvár), Schiff Béla (Temesvár), Szathmáry Lajos dr. (Oravicabánya), Takáts Kálmán (Temesvár), Tóth Sándor (Temesvár), Tubán Tibor (Budapest), Veterány Viktor dr. (Temesvár) uraknak szíves közléseikért köszönettel tartozunk.

Könyvünket a mai napon azért indítjuk útnak, mert mint román állampolgároknak alkalmazkodnunk kell ahhoz az általános román felfogáshoz, amely szerint a bánási részekben is, az államhatalom-változás a gyulafehérvári határozatok meghozatalával beteljesült.

Temesvár, 1938. december 1.

Jakabffy Elemér dr.

Páll György dr.